

زندگی با جای خالی او

کمک به خانواده‌های مفقودین

ICRC

FOCUS

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ

International Committee of the Red Cross

تهران، الهیه، خیابان شهید شریفی منش، جنب

بیمارستان اختر، بن‌بست آذر، پلاک ۴

تلفن: ۴-۲۲۶۴۵۸۲۱ / فکس: ۲۲۶۰۰۵۳۴

وب سایت: www.icrc.org

ایمیل: teh_tehran@icrc.org

© کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، آذر ۱۳۹۵

عکس روی جلد: Phil Moore/ICRC

ICRC

زندگی با جای خالی او

کمک به خانواده های مفقودین

مقدمه

افراد زیادی طی درگیری‌های مسلحانه و سایر بلایا و شرایط خشونت‌آمیز مفقود می‌شوند و بسیاری از آن‌ها به خانه بازمی‌گردند. آن‌ها ناپدید می‌شوند و مدت‌ها پس از پایان درگیری و آغاز بازسازی‌ها همچنان مفقودند. گم شدن این افراد نه تنها برای خودشان وحشتناک است، بلکه خانواده‌هایشان را که به دلیل بی‌اطلاعی از سرنوشت عزیزانشان بلاتکلیفند، در اندوه فرو می‌برد. خانواده‌ها، بدون آنکه بدانند عزیزشان زنده است یا مرده، اغلب به مدت چندین سال جستجو می‌کنند و انتظار می‌کشند، چالشی سخت بین امید و ناامیدی، و اغلب نمی‌توانند به درستی برای عزیزانشان سوگواری کنند. رنج و درد روحی و روانی، شدید است. اما گویی دردی که اعضای این خانواده‌ها متحمل می‌شوند کافی نیست چون آن‌ها اغلب گرفتار مشکلات اقتصادی و اجتماعی نیز می‌شوند. به علاوه، ناپدید شدن افراد سوء ظن‌ها و سوء تفاهم‌هایی ایجاد می‌کند که گاهی اوقات به مدت چندین دهه، به پیوند بین انسان‌ها و روابط اعضای جوامع لطمه می‌زند.

هدف از انتشار این متن، افزایش آگاهی در خصوص وضعیت اسفناک مفقودین و خانواده‌های آنهاست. این متن، واکنش کلی نگرانه کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC) به نیازهای این افراد را بررسی می‌کند. به علاوه، در این نوشته به برخی از فعالیت‌های این کمیته از زمان برگزاری کنفرانس بین‌المللی سال ۲۰۰۳ که با حضور کارشناسان دولتی و غیردولتی در خصوص امور مفقودین برگزار شد، اشاره می‌شود.

سه سال پس از این کنفرانس تاریخی، یعنی در سال ۲۰۰۶، مجمع عمومی سازمان ملل متحد، کنوانسیون بین‌المللی حمایت از قربانیان ناپدید شدن اجباری را به تصویب رساند. از جمله تدابیر حمایتی این بود که به خانواده‌ها در همه‌جا حق قانونی داده شد تا از سرنوشت بستگان مفقود خود مطلع شوند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با تکیه بر نقش پیشگام خود در ایجاد و استفاده از حقوق بین‌المللی بشردوستانه، توصیه‌ها، تخصص و تجارب خود را در اختیار کشورهای سراسر جهان قرار داده و به انجام فعالیت‌های عملی ادامه می‌دهد تا به خانواده‌های مفقودشدگان امداد رسانی کند، و از حق آن‌ها برای اطلاع از وضعیت عزیزانشان حمایت نماید.

در بیست و هشتمین کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، به طور مستقیم به موضوع مفقودین و وضعیت اسفناک خانواده‌هایشان پرداخته شد. در این کنفرانس، بررسی و تقویت راه‌های پیشگیری از ناپدید شدن افراد و نیز توسعه اقدامات قاطع برای تعیین سرنوشت و محل تقریبی مفقودین و کمک به خانواده‌های آن‌ها از جمله موضوعات مطرح شده بود. شرکت کنندگان در این کنفرانس دستور کاری عملگرایانه برای اقدام بشردوستانه تصویب کردند و به مشارکت دادن سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOها)، مقامات دولتی، و سازمان ملل متحد در این موضوع متعهد شدند.

تعریف فرد مفقود

بلا تکلیفی

فرد مفقود ممکن است زنده یا مرده باشد. ممکن است در زندان‌های سری نگهداری شود. حتی ممکن است در اردوگاه پناهندگان یا کشوری خارجی زندگی کند، و یا در یک گور دسته جمعی دفن شده باشد. این فرد ناپدید شده است، اما لزوماً نه برای همیشه. این بلا تکلیفی برای اعضای خانواده او منجر به رنج و درد غیرقابل توصیفی است. معمولاً اعضای خانواده بر این باور استوارند که فرد مفقود زنده است، مگر این که خلاف این موضوع ثابت شود. آن‌ها انتظار می‌کشند و امید بازگشت او را به خانه زنده نگه می‌دارند. بسیاری از این خانواده‌ها برای این که بپذیرند فرد مفقود مرده است، باید جسد یا بقایای قابل شناسایی او را ببینند.

نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، متشکل است از کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر و ۱۸۹ جمعیت ملی.

تعریف کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از «فرد مفقود»، فردی است که خانواده‌اش از او خبری ندارند و یا فردی که بر اساس اطلاعات موثق، به دلیل درگیری مسلحانه، چه بین‌المللی و چه غیربین‌المللی، جنگ داخلی، بلایای طبیعی یا سایر بحران‌های انسانی مفقود شده است.

درواقع، این تعریفی فراتر از مفهوم «ناپدید شدن اجباری»، که توسط کنوانسیون بین‌المللی حمایت قربانیان ناپدید شدن اجباری (۲۰۰۶) و اساسنامه‌ی رم (۱۹۹۸) به تصویب رسیده، می‌باشد. در حالی که در اسناد مذکور تعریف فرد مفقود به افرادی محدود می‌شود که پس از دستگیری یا بازداشت توسط دولت یا عوامل دولتی ناپدید شده‌اند، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ حامی تفسیر جامع‌تری است: خانواده‌های تمام افراد ناپدید شده، صرف نظر از دلیل و شرایط مفقود شدن آنها، متحمل رنج می‌شوند. از این رو، خانواده‌های این افراد حق دارند از سرنوشت و وضعیت عزیزانشان اطلاع داشته باشند؛ حقی که هم توسط حقوق بین‌المللی بشردوستانه و هم توسط قانون حقوق بشر به رسمیت شناخته شده است.

افراد چگونه مفقود می شوند

درگیری‌های مسلحانه و بلایای طبیعی یا فجایع انسانی شرایطی ایجاد می‌کنند که منجر به ناپدید شدن افراد زیادی می‌شود. مردم در جابه‌جایی‌های ناگهانی و بزرگ جمعیت‌ها ناپدید می‌شوند. رزمندگان در حین جنگ مفقود می‌شوند. افراد ضعیف و سالمندان در مناطق درگیری سرگردان می‌شوند. مقامات دولتی و گروه‌های مسلح می‌توانند از پیشگیری از ناپدید شدن مردم یا کمک به پیدا شدن مفقودین سر باز زنند. ممکن است مردم پس از این که اسیر، دستگیر، یا ربوده شده‌اند و در سلول انفرادی یا در جایی دورافتاده نگهداری می‌شوند، ناپدید گردند. ممکن است افراد مفقود مهاجر، پناهنده، یا آوارگان داخلی‌ای باشند که زنده‌اند، اما یا از تماس گرفتن با خانواده‌هایشان هراس دارند و یا راهی برای انجام این کار در اختیار ندارند. ممکن است جنازه آن‌ها کنار جاده یا در بیابان، کوچه‌ها، و اماکن خالی از سکنه رها شده باشد، با عجله دفن شده باشند، یا قبل از شناسایی به نحوی از بین رفته باشد. فرد متوفی که خانواده‌اش از اتفاقی که رخ داده اطلاع ندارد، برای همیشه ناپدید می‌شود، و خلالتی در زندگی آن خانواده به وجود می‌آورد.

مرد جوانی برای پیوستن به ارتش و دفاع از کشورش خانه را ترک می‌کند و دیگر هرگز خبری از او نمی‌شود. کودکی خردسال در بحبوحه‌ی فرار از درگیری‌های خشونت آمیزی که روستایشان را تهدید می‌کند، والدینش را گم می‌کند. پدری، همسر و پنج فرزندش را، به قصد یافتن کاری در جایی دور دست ترک می‌کند و در طول این سفر مخاطره آمیز ناپدید می‌شود. سیلی برق‌آسا شهر را فرامی‌گیرد و در عرض چند ساعت صدها نفر را با خود می‌برد.

خانواده‌های مفقودین و نیازهای آن‌ها

از کارمندان میدانی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ گفت: «می‌خواهم فراموششان کنم، اما غیرممکن است چون مدام به خوابم می‌آیند. گویی کاری برایشان انجام نشده و به خواب من می‌آیند تا این را به ما یادآوری کنند.»

عواقب ناپدید شدن افراد بر بستگان نزدیک -انزوا، فقر، یأس- می‌تواند فراتر از خانواده‌ها رفته و کل اجتماع را تحت تأثیر قرار دهد. این مسئله اگر مورد توجه و رسیدگی قرار نگیرد حتی پس از اتمام درگیری، صلح و ثبات اجتماعی را تهدید خواهد کرد.

کسی که بدون جا گذاشتن هیچ اثری ناپدید می‌شود، اولین قربانی است. اما این فاجعه افراد زیاد دیگری را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. خویشاوندان مفقودشدگان معمولاً متحمل رنج و درد فراوانی می‌شوند تا از سرنوشت و وضعیت فرد مورد نظر مطلع شوند؛ البته اگر هرگز بتوانند خبری در این باره دریافت کنند. در اغلب مواقع، مشکلات دیگری مانند عدم امنیت مالی تا تشریفات زائد اداری، به اندوه آن‌ها دامن می‌زند.

خانواده‌های این افراد نیازهای خاصی دارند که در کنفرانس بین‌المللی سال ۲۰۰۳ که با حضور کارشناسان دولتی و غیردولتی در خصوص امور مفقودین برگزار شد، به رسمیت شناخته شد و بعدتر در همان سال در بیست و هشتمین کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر به تصویب رسید. این نیازها عبارتند از نیاز به اطلاع از سرنوشت فرد مفقود، نیاز به برگزاری مراسم یادبود، نیاز به دریافت حمایت اقتصادی، روحی و روانی، نیاز به این که به اندوهشان توجه شود، و نیاز به عدالت. تا زمانی که این نیازها برطرف نشوند، این خانواده‌ها قادر نخواهند بود زندگیشان را از نو بسازند.

به عنوان مثال، در تیمورشرقی حدود یک ربع قرن پس از درگیری مسلحانه، هزاران خانواده اطلاعی از اقوام مفقود خود نداشتند. مردی که دو برادرش در جریان درگیری‌ها ناپدید شده بودند می‌گفت سال‌هاست نمی‌تواند به راحتی بخوابد. او به یکی

«تعریف اعضای خانواده‌ی فرد مفقود در اصل در قوانین داخلی وجود دارد، اما این تعریف باید حداقل خویشاوندان نزدیکی مانند موارد زیر را دربرگیرد:

- کودکانی که حاصل ازدواج یا روابط نامشروع هستند، کودکانی که به فرزند خواندگی گرفته شده‌اند، و فرزندان ناتنی؛
- شریک زندگی، خواه همسر باشد یا غیر؛
- والدین (از جمله مادرزن و مادرشوهر، پدرزن و پدرشوهر، و پدر و مادرخوانده)؛
- خواهر و برادرهای متولد شده از یک پدر و مادر، پدر و مادرهای متفاوت، یا آن‌هایی که به فرزندخواندگی گرفته شده‌اند.»

(گزیده‌ای از مفقودین: راهنمایی برای نمایندگان مجلس، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۹)

نیاز به اطلاع از سرنوشت فرد مفقود

همچنان حدود ۲۰۰۰ نفر مفقودالاثر هستند. در کلیساهای ارتدکس در گرجستان، مردم در دو قسمت شمع روشن می‌کنند، یکی برای کسانی که زنده‌اند و دیگری برای مردگان. خانواده‌های افراد مفقودالاثر معمولاً با روشن کردن شمع در هر دو جا، از انتخاب دردناک بین امید و یأس اجتناب می‌کنند.

زنی در حومه تفلیس زندگی می‌کند که آخرین بار پسرش را در سال ۱۹۹۳، درست قبل از آنکه برای شرکت در جنگ خانه را ترک کند، دیده است. یازده روز بعد، خبر کشته شدن اغلب افراد گردان او به شهر می‌رسد. زن، با فروختن دندان‌های طلایش پولی فراهم می‌کند تا به همراه همسرش، به جستجوی پسر مفقودش بروند. آن‌ها به دنبال نشانی از او، از روستایی به روستای دیگر رفتند تا اینکه به سوگوروکا رسیدند. در سوگوروکا شایعه شده بود که چند مرد، به پرتگاهی انداخته شده‌اند. زن به کمیته‌ی بین المللی صلیب سرخ گفت: «تنها هدف من از زندگی این است که به سوگوروکا، و به قعر آن پرتگاه بروم. اگر تنها چیزی که آن جا پیدا کنم یک اسکلت باشد هم برایم مهم نیست. من پسر را می‌خواهم.»

به محض این که کسی ناپدید می‌شود، خانواده‌اش جستجو برای پیدا کردن او را آغاز می‌کنند. ممکن است آن‌ها به ادارات، نهادها، و سازمان‌های دولتی مراجعه کنند. بسیاری از آن‌ها زندان‌ها، میدان‌های جنگ، بیمارستان‌ها، و سردخانه‌ها را زیر و رو می‌کنند. آن‌ها در تلاش برای یافتن اقوامشان، جسد مردگان را به دقت بررسی می‌کنند یا به جاهایی می‌روند که وسایل شخصی، لباس، و زیورآلاتی در آن جا نگهداری می‌شود که از بقایای انسانی کشف شده به جا مانده است. بسیاری از آن‌ها تا زمانی که پاسخی بیابند به جستجو ادامه می‌دهند، حتی اگر این کار سال‌ها به طول بینجامد. از نظر آن‌ها، دست از تلاش کشیدن قبل از رسیدن به پاسخی قطعی به معنی رها کردن فرد مفقود برای همیشه است.

امید و یأس

بی اطلاعی از زنده بودن یا نبودن یک عزیز، به این معناست که خانواده‌اش هرگز قادر نخواهند بود به درستی برای او سوگواری کنند. درگیری گرجستان و آبخازیا، مثالی از این وضعیت دشوار است: با اینکه بیش از دو دهه از پایان این درگیری می‌گذرد تا امروز

نیازهای روحی و روانی-اجتماعی

انزوا و بی‌توجهی

بلا تکلیفی در افراد مختلف، واکنش‌های متفاوتی را نیز به دنبال دارد. بعضی از آن‌ها تقلاً می‌کنند با کار، نگهداری از کودکان، یا انجام فعالیت‌های روزمره با موضوع کنار بیایند. ممکن است بعضی دیگر خودشان را به خاطر مفقود شدن فرد موردنظر سرزنش کرده و یا چون جستجویشان نتیجه‌ای نداشته احساس گناه کنند. بسیاری از آن‌ها روابط اجتماعی‌شان را محدود کرده و از انجام فعالیت‌های لذت بخش اجتناب می‌کنند. برخی از وارد شدن به روابط جدید هم پرهیز می‌کنند تا به خاطره‌ی عزیزشان خیانت نکرده باشند. آن‌ها با این کار در واقع نیازهای عاطفی خود را نادیده می‌گیرند.

وقتی اعضای خانواده مجبور می‌شوند مسئولیت‌های جدید یا وظایف و نقش‌های اضافه به عهده بگیرند، زندگیشان دچار مشکل می‌شود. ممکن است رابطه‌ی بین آن‌ها خدشه‌دار

بی‌اطلاعی از وضعیت و مکان یک عزیز، درد و رنجی خاص و طیف وسیعی از مشکلات روحی و روانی-اجتماعی ایجاد می‌کند. ممکن است بستگان فرد مفقود تمام مدت به او فکر کنند، بین امید و یأس سردرگم باشند، عصبی و تندخو شوند، یا برای مسائل دیگر هیجان چندانی نداشته باشند.

ناتوانی خانواده‌ها برای پذیرش و سوگواری نکردن آن‌ها برای عزیزانشان، اغلب موجب می‌شوند که درد و رنج ناشی از فقدان را همیشه با خود به دوش بکشند.

زن جوانی در اسپانتان^۱، گواتمالا، در مورد پدر مفقودش اینگونه می‌گفت: «ما طوری در موردش حرف می‌زنیم که گویی زنده است. چون نمی‌دانیم در اصل چه اتفاقی برایش افتاده؛ نمی‌دانیم زنده است یا نه.»

1. Uspantán

صدها همسر، پدر و پسر طی درگیری سال‌های ۲۰۰۶-۱۹۹۶ در نیپال ناپدید شدند و صدها نفر هنوز مفقود هستند. آخرین باری که سیتا (این نام، اسم واقعی او نیست) همسرش را دید، صبح یک روز در سال ۲۰۰۲ بود که او برای ادامه فعالیت‌های سیاسی‌اش خانه را ترک کرد و هنوز هم باز نگشته است. او که باید دو فرزند کوچکش را بزرگ می‌کرد، ناگهان نان‌آور خانواده شد. جامعه خودش هم او را مایه ننگ می‌دانست. سیتا می‌گوید: «از من بیزار بودند، رفتارشان با من تبعیض‌آمیز بود، و من را از خودشان می‌رانند. به اجبار منزوی شدم.»

همسران افراد مفقود، که سر بار دیگران محسوب می‌شوند، معمولاً جایگاهشان را در خانواده از دست می‌دهند. ممکن است زنان دیگر آن‌ها را رقیب جنسی تلقی کنند. بعضی از مردها سعی در برقراری رابطه جنسی با آن‌ها دارند. بلاتکلیفی این زنان، باعث می‌شود که نتوانند بیوه بودن را بپذیرند و چون مطابق عرف این‌گونه مواقع لباس نمی‌پوشند و رفتار نمی‌کنند، از چشم همسایگان‌شان می‌افتند. این سوءتفاهم، منجر به انزوای آن‌ها در جامعه شده و امکان حمایت از آن‌ها را سلب می‌کند.

شود، به‌ویژه وقتی در مورد سرنوشت احتمالی فرد گمشده خود اختلاف نظر دارند. احتمال دارد زنان بیوه مجبور شوند پیرو نظرات خانواده همسرشان شوند و احساسات واقعی خود را بروز ندهند. ممکن است پدر و مادرها، خواهر و برادرها، و فرزندان برای جلوگیری از تحمیل درد به دیگران از ابراز اندوه، ترس، یا اضطراب خود خودداری کنند.

گاهی اوقات خانواده‌های افراد مفقود در جامعه بدنام یا حتی طرد می‌شوند. ممکن است وابستگی فرد مفقود به گروهی خاص، منجر به سوءظن به خانواده او گردد و باعث شود اعضای خانواده از این که در مورد وضعیت موجود به صراحت صحبت کنند، هراس داشته باشند. زنانی که همسرانشان مفقود شده اند، ممکن است از نداشتن سرپرست مرد احساس خواری کرده و از اینکه در نبود نان‌آور خانواده مجبورند این نقش را نیز برعهده بگیرند، شرمسار باشند.

بلاتکلیفی و انزوای اجتماعی

به علاوه، این واقعیت که فرد مفقود وضعیت اجتماعی تعریف شده‌ای ندارد باعث می‌شود خانواده او به سختی بتواند خودشان را بخشی از گروهی معین محسوب کنند. در حالی که بستگان افرادی که مرگشان تأیید شده وضعیت مشخصی دارند و سوگواری، بستگان افراد مفقود از هویت اجتماعی یا جایگاه معینی در جامعه بهره‌مند نیستند. این بلاتکلیفی هولناک یعنی آن‌ها نمی‌توانند در مراسمی مشخص-مانند مراسم تدفین- که می‌تواند به اندوهی که خانواده می‌کشند معنا بخشد، که به بلاتکلیفی‌شان پایان می‌دهد و از اندوه‌شان می‌کاهد شرکت کنند. نداشتن وضعیت اجتماعی معین و عدم برگزاری مراسمی برای افراد مفقود و خانواده‌هایشان به خصوص در جاهایی جدی است که مذهب و سنت در رأس زندگی جمعی هستند. ممکن است فرد مفقود به فراموشی سپرده شود. زنده نگه داشتن یاد و خاطره عزیزی که نه آرامگاهی دارد و نه مراسم تدفینی برایش برگزار شده است، برای خانواده‌ها بسیار دشوار است.

Sahadeo Rawoot/ICRC

نیازهای اقتصادی، حقوقی و اداری

اگر خانواده‌ها از حقوق قانونی خود آگاه نباشند، بعید است بتوانند از آن‌ها استفاده کنند. مقامات و مسئولان اغلب از مشکلاتی که این خانواده‌ها با آن مواجه هستند، کوچک‌ترین تصویری ندارند. در دیگر موارد، مسئولان از قانون آگاهند اما در اعمال این قانون‌ها دچار مشکل هستند. و حتی وقتی تصمیم می‌گیرند برای رفع نیازهای این خانواده‌ها تغییراتی در قوانین اعمال کنند، این روند بسیار طولانی شده و زیان مالی این کار برای خانواده‌ها مدام افزایش می‌یابد. به علاوه، موانع اداری یا فساد می‌تواند بار مشکلات حقوقی و اداری این خانواده‌ها را سنگین‌تر کند.

اگرچه ممکن است تأیید مرگ فرد مفقود در تحصیل وضعیت حقوقی مشخص برای قربانی به خانواده او کمک کند و از این رو باعث شود آن‌ها برای رفع مشکلات اقتصادی‌شان مدعی مزایا یا کمک‌های اجتماعی شوند، اما وقتی شواهد مستدلی مبنی بر فوت فرد مورد نظر وجود ندارد، افراد زیادی از انجام این کار صرف‌نظر می‌کنند چون حس می‌کنند این کار به معنی رها کردن عزیزانشان است. زنی در لبنان می‌گفت: «نتوانستم از حساب بانکی همسرم برداشت کنم چون به گواهی فوت او نیاز داشتم. اما به این دلیل که مطمئن نبودم او مرده یا زنده است، برای گرفتن این گواهی اقدام نکردم. نمی‌خواستم صرفاً به خاطر دسترسی به حساب بانکی‌اش او را مرده فرض کنم.»

وقتی فردی مفقود می‌شود، خانواده‌اش اغلب با مشکلات مالی رو به رو می‌شوند. به ویژه اگر آن فرد نان آور خانواده نیز بوده باشد.

در طی ۱۰ سال شورش در کشور نپال، در منطقه به شدت ضعیف بردیا، مردان را نیمه‌شب از خانه‌هایشان بیرون می‌کشیدند تا در جنگ شرکت کنند. همسرانشان اغلب با التماس می‌خواستند که آن‌ها را به جای مردان به جنگ ببرند تا کسی باشد که فرزندان‌شان را تأمین کند.

اعضای خانواده اغلب برای پیدا کردن فرد مفقود هزینه‌ی زیادی می‌کنند. ممکن است آن‌ها ملک، دام، یا سایر دارایی‌هایشان را بفروشند، پول قرض کنند، یا کارشان را رها کنند تا بتوانند برای جستجوی بستگان‌شان مسافت‌های طولانی‌ای را طی کنند.

مادر یک کارگر مهاجر مفقود در سنگال می‌گفت: «من پول زیادی به مازابوت‌ها (مردان پارسا) پرداخته‌ام، اما این کار تاکنون هیچ فایده‌ای نداشته. آن‌ها به من گفتند قوچ، بز، و خروس قربانی کنم. اگرچه هزینه این قربانی‌ها و نذورات خیلی سنگین است اما همیشه هر کاری گفتند انجام دادم. گاهی از انجام این کار احساس حماقت می‌کنم، اما چاره‌ای ندارم.»

مقامات و مسئولان به ندرت برای افراد مفقود وضعیت حقوقی مشخصی قائل می‌شوند. این به رسمیت نشناختن، حقوق خانواده‌ها در خصوص اموال، ارث، قیومیت فرزندان، و حتی ازدواج مجدد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اعضای خانواده فرد مفقود به ندرت از عواید اجتماعی برابر با بستگان افرادی که مرگشان تأیید شده است، بهره‌مند می‌شوند. ممکن است آن‌ها به حساب‌های بانکی فرد مفقود دسترسی نداشته باشند. به علاوه، اگر فرد مفقود بدهی قابل توجهی داشته باشد، معمولاً خانواده‌اش موظفند آن را بپردازند.

عدالت و حمایت عمومی

خانواده‌های مفقودین ممکن است احساس کنند که نیاز دارند افرادی که به هر نحوی در ناپدید شدن عزیزانشان دست داشته اند، مسئولیت این کار را بپذیرند.

مردی که پدرش طی درگیری در تیمور شرقی ناپدید شده، می‌گوید: «عدالت باید اجرا شود. در غیر این صورت قلبهایمان هرگز آرام نخواهد گرفت.» در کاتماندو، نپال، مردی که همسرش مفقود شده همین احساس را دارد. او می‌گوید: «کسانی که همسر را از من گرفتند هنوز زنده‌اند. اگر بخواهید می‌توانم اسامی‌شان را بگویم. این مجرمان ساعت ۹ شب همسر را بردند و قول دادند ساعت شش صبح او را برگردانند. شش سال گذشته اما او هنوز بازنگشته است. این مجرمان راحت و آزادانه زندگی می‌کنند. خواست ما این است که آن‌ها مجازات شوند.»

مراسم یادبود

دادخواهی‌ها یا سازوکار عدالت انتقالی^۱ می‌توانند به خانواده‌های مفقودین در کنار آمدن با تجربه دردناک از دست دادن عزیزشان کمک کند. مسئولان و اجتماع باید علاوه بر اجرای عدالت، این خانواده‌ها را یاری کنند تا یاد و خاطره‌ی مفقودین را به شکلی شایسته گرامی بدارند. این خانواده‌ها باید بتوانند مراسم نمادین بزرگداشت یا مراسم تدفین برگزار کنند، و باید به صورت رسمی با آن‌ها ابراز همدردی شود. در یک مراسم یادبود در روستای کاماما در اوگاندا، بیش از ۵۰۰ نفر از مردم در مراسمی شرکت کردند که در آن اسامی همه مفقودینی که از مردم آن منطقه بودند، خوانده می‌شد. سیسیلیا، که در سال ۱۹۹۶ سه پسرش توسط «ارتش مقاومت خدا» ربوده شده بودند، توضیح داد که هدف از برگزاری این مراسم نه تنها بزرگداشت مفقودین است، بلکه «دعا برای بازگشت آن‌هاست. امیدوارم حداقل یکی از آن‌ها برگردد. ما امیدواریم پس از دعا کمی تسلی خاطر بیابیم.»

فرهنگ‌های مختلف، رسوم یا اعتقادات مذهبی متفاوتی دارند که باید مورد توجه قرار بگیرند. بعضی از جوامع با نبش قبر و دفن مجدد مخالفتند، چون تصور می‌کنند این کار روح مرده را در برزخ آشفته می‌کند. در قرقیزستان، پسر مرد مفقودی که اصالتاً از یک بود تأکید می‌کرد: «برگرداندن جنازه برای ما مهم نیست چون نمی‌خواهیم روح او آشفته شود. طبق اعتقادات ما، نبش قبر کار درستی نیست.» اما بعضی جوامع دفن فرد موردنظر در جایی دیگر را ترجیح می‌دهند چون معتقدند مرده باید در جایی معلوم به خاک سپرده شود تا به آرامش برسد.

^۱ عدالت انتقالی عبارت است از رسیدگی همه جانبه به جرائم جنگی و موارد نقص حقوق بشر که در جریان جنگ در یک کشور واقع شده، می‌باشد. و هدف از این رسیدگی یا تطبیق عدالت انتقالی حاکمیت قانون تامین عدالت در جامعه و تحکیم صلح و دموکراسی در کشور می‌باشد.

मेटहवा चौक प्रतिशाला

— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —

— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —
— प्रतिशालाया विद्यार्थीय सुलभताय —

در منطقه بانکه در جنوب غربی نپال، گروه‌های حمایت کننده از خانواده‌های مفقودین جایی به نام پرتی چالایا^۱ ساخته‌اند، که محل استراحت برای کسانی‌ست که به مفقودین ادای احترام می‌کنند.

این بناهای یادبود محلی برای ثبت اسامی افراد مفقود هستند. به علاوه این استراحتگاه‌ها، محلی برای در امان بودن از باران یا نور خورشید برای مردم آن محل است و حتی معمولاً چیزی برای خوردن در آن وجود دارد. یکی از اعضای خانواده فردی گم شده می‌گوید: «این کار به خاطر کل اجتماع است. اگر کسی برای رفع تشنگی‌اش به یکی از این پناهگاه‌ها بیاید، ممکن است در حالی که چیزی می‌نوشد، نام فرد مفقودی را به یاد بیاورد. پرتی چالایا ساخته می‌شود تا خاطره مفقودین گرامی داشته شده و فقدان آن‌ها احساس می‌کنند به رسمیت شناخته شود.

1 . pratichhalaya

اقدام کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ به پنج شکل مختلف به مشکلات مفقودشدگان و خانواده‌هایشان رسیدگی می‌کند:

۱. در وهله‌ی اول تلاش برای جلوگیری از ناپدید شدن افراد است. به عنوان مثال، آماده‌سازی دولت‌ها برای اقدام در وقوع فجایع و بلایا در جهت کاهش تعداد مفقودین
۲. حمایت از افرادی که از درگیری آسیب دیده و در معرض خطر ناپدید شدن هستند
۳. کمک به دولت‌ها برای ایجاد ساختارها و فرآیندهای لازم جهت روشن شدن سرنوشت و وضعیت مفقودشدگان
۴. مدیریت بقایای انسانی و ارائه پشتیبانی پزشکی قانونی
۵. رفع نیازهای مختلف خانواده‌های مفقودشدگان

مسئولیت اصلی جلوگیری از ناپدید شدن افراد و پاسخ به نیازهای خانواده‌های مفقودشدگان، به عهده‌ی مقامات دولتی است. با این وجود، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نیز با ایجاد ارتباط و گفتگو با مقامات، پررنگ ساختن مسائل مربوط به مفقودین، مشاوره و ظرفیت‌سازی از طریق تحصیل و آموزش، نقش مهمی را ایفا می‌کند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند به طور مستقیم به خانواده‌های مفقودین کمک کند یا ارتباط بین مسئولان و این خانواده‌ها را تسهیل نماید. زمانی که مقامات قادر به انجام کاری نیستند، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند سایر ارائه‌دهندگان خدمات و عوامل کلیدی را بسیج کند یا حتی در غیاب آن‌ها به عنوان جایگزین موقت عمل نماید.

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در این راستا از تخصص خود در زمینه‌های حمایتی، پزشکی قانونی، مراقبت از سلامت روان، حمایت روانی-اجتماعی، امنیت اقتصادی، و قانونی بهره می‌گیرد. این کمیته مطابق با عواملی مانند شرایط مفقود شدن افراد، مقیاس و بزرگی مشکلات، مدت زمانی که از ناپدید شدن افراد گذشته، و نیازهای مختلف کسانی که این ضایعه به آن‌ها وارد شده، پاسخ درخوری می‌دهد.

ممکن است در مرحله‌ای خاص از درگیری یا در شرایطی خاص به سختی بتوان مشخص کرد چه پاسخی بهتر است. از این رو کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ رویکردی منعطف دارد و گاهی اوقات چند راه را به طور همزمان دنبال می‌کند. هر چه طی درگیری نقش این کمیته در مسائل مربوط به مفقودین بیشتر باشد، اعتبار و مقبولیت آن پس از اتمام درگیری بیشتر خواهد بود. معمولاً پس از پایان درگیری شرایط برای جستجوی مفقودین و حمایت از خانواده‌های آن‌ها مطلوب‌تر است.

مفقودین و خانواده‌های آن‌ها: حوزه‌ی تخصصی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ

پیشگیری

- تهیه پلاک‌های هویتی برای رزمندگان
- الزام به تهیه و تنظیم قانون داخلی
- تهیه و تنظیم استانداردهای تخصصی
- اشاعه قانون الگوی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در خصوص مفقودین
- گسترش راهکار «بازپیوند خانوادگی» نهضت صلیب سرخ/ هلال احمر
- تلاش در راستای ایجاد آمادگی قبلی برای مقابله با بلایا

حمایت

- ارائه فعالیت‌های «بازپیوند خانوادگی» (پیغام خانوادگی، تماس‌های تلفنی، درخواست‌های جستجو)
- بازدید از اسرا و ثبت نام آن‌ها
- ثبت موارد نقض حقوق بین‌المللی بشر دوستانه
- یادآوری تعهدات و وظایف مسئولان به آن‌ها

سازوکارها

- افزایش آگاهی دولت‌ها در خصوص نیاز به سازوکارهای مربوط به تعیین سرنوشت و مکان مفقودین
- ترویج فرایند ایجاد سازوکارهای مشابه
- ارائه مشاوره‌ی فنی
- ایفای نقشی فعال

بقایای انسانی

- ارزیابی ظرفیت‌های داخلی پزشکی قانونی و ارائه مشاوره در زمینه مدیریت آن‌ها
- ارائه پشتیبانی عملیاتی به سازمان‌های خدماتی داخلی
- آموزش و ظرفیت سازی در سازمان‌های خدماتی داخلی
- جایگزینی سازمان‌های خدماتی داخلی در صورت نیاز
- پشتیبانی جمع آوری و مدیریت داده‌ها
- تهیه و تنظیم ابزار و دستورالعمل‌ها

پشتیبانی از خانواده‌ها

- ارزیابی نیازهای کلی خانواده‌ها
- افزایش آگاهی درباره مشکلات آن‌ها
- شناسایی شبکه‌های ارجاعی برای خانواده‌ها و پشتیبانی از آن‌ها
- سازماندهی برنامه‌های واکنشی چندحوزه‌ای
- پشتیبانی از برگزاری مراسم یادبود

Carla Molina/CRC

درخواست‌های جستجو

با درخواست اعضای خانواده، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، اطلاعات مربوط به افراد ناپدید شده در جریان درگیری‌ها، بلایای طبیعی، مهاجرت و دیگر بحران‌های انسانی را جمع‌آوری می‌کند.

هدف از این امر، بازپیوند خانوادگی و به‌هم‌رساندن اعضای خانواده‌ها در هر مکان و هر زمان ممکن می‌باشد.

جستجوی افراد مفقود می‌تواند با بازدید از اردوگاه‌های پناهندگان، محل نگهداری اسرا، بیمارستان‌ها، سردخانه‌ها و آرامستان‌ها صورت گیرد. این نوع جستجو معمولاً از طریق مقامات و مراجع دولتی امکان‌پذیر است. از سویی، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به تنظیم و حفظ سوابق ثبتی گروه‌های آسیب‌پذیرتر، از جمله کودکان جدا شده از خانواده‌های خود، اقدام می‌نماید. بعضاً این کمیته مدارک رسمی برای افراد فاقد اوراق هویتی، از جمله پناهندگان یا پناهجویان، ارائه می‌نماید تا از این طریق امکان تخلیه، بازگشت به میهن یا بازپیوند با بستگان در کشور ثالث برای ایشان فراهم گردد.

جمع‌آوری اولیه‌ی اطلاعات مربوط به مفقودین از خانواده‌های آن‌ها، حتی اگر کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ امکان اقدام فوری در این رابطه را نداشته باشد، بسیار مهم است. سال‌ها بعد و پس از تثبیت وضعیت، می‌توان از این دسته از اطلاعات برای پاسخگویی به خانواده‌ها استفاده نمود. حتی دهه‌ها پس از پایان درگیری نیز کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از طریق استفاده از داده‌های موجود در بایگانی‌های خود واقع در مقر اصلی این کمیته در ژنو، قادر است به درخواست‌های موردی جستجو، از جمله جستجو برای یافتن زندانیان و مفقودین جنگ جهانی دوم پاسخ دهد.

تنهایی در ۱۴ سالگی

(ADEN) y los Niños «به اسپانیایی: فرزندان کجا هستند» مراجعه نمود و از آن‌ها برای یافتن پسر خود درخواست کمک کرد. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در این جستجو به ADEN کمک کرد و در ژانویه ۲۰۱۳، پدرو پیدا شد. پدرو بعد از اینکه مادرش را ملاقات کرد گفت: حسی مانند مردن و دوباره زنده شدن دارم. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ به سازمان‌های محلی مشابه با ADEN برای جستجوی بیش از ۶۰۰ تن از بین تقریباً ۴۵ هزار نفری که طی دهه‌ها خشونت در گواتمالا ناپدید شده‌اند، کمک کرده است.

زوجی، در جستجوی غذا و از فرط گرسنگی مجبور شدند فرزندشان "پدرو" را نزد پدر بزرگ و مادر بزرگش تنها گذاشته و خانه را ترک کنند. اما پدر و مادر پدرو دستگیر شده و پدرش در تیراندازی کشته شد. کریستینا، مادر پدرو به مکزیکو گریخت و ۱۱ سال بعد به گواتمالا بازگشت تا در منطقه دیگر اسکان داده شود.

پدر بزرگ پدرو در جنگ کشته شد و مادر بزرگش بدلیل سوء تغذیه درگذشت و او را در سن ۱۴ سالگی تنها گذاشت.

در سال ۲۰۱۰، کریستینا به اتحادیه (Dónde Están las Niñas)

بازپیوند خانواده

در سال ۲۰۰۷ میلادی، شورای نمایندگان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر راهبردی ده ساله جهت بازپیوند خانواده اتخاذ نمود. هدف از این راهبرد که در سی‌امین همایش بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر ارائه گردید، حصول اطمینان از فعالیت کارآمد و مؤثر نهضت در خصوص مفقود شدن افراد بر اثر درگیری‌های مسلحانه، بلایای طبیعی یا سایر بحران‌های انسانی می‌باشد.

شبکه‌ی بازپیوند خانواده که توسط کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با همکاری جمعیت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر در سرتاسر جهان خدمات ارائه می‌کند، در راستای پیشگیری از ناپدید شدن افراد، حفظ تماس آن‌ها و کمک به آن دسته از کسانی که نشانی از عزیزان خود در دست ندارند، فعالیت می‌کند. این شبکه‌ی جهانی از طریق همکاری‌های فرامرزی و در خطوط مقدم نبرد، از اصول و روش‌های یکسانی در تمامی کشورها استفاده می‌کند.

حفظ سوابق

شبکه‌ی بازپیوند خانواده، به منظور پیشگیری از مفقود شدن افراد با کادر درمانی در وضعیت‌های اضطراری برای حصول اطمینان از حفظ سوابق ثبتی تمامی افراد پذیرش شده در بیمارستان‌ها و همچنین ثبت سوابق نقل و انتقال، ترخیص یا فوت، همکاری می‌نماید. از این طریق امکان آگاه نمودن خانواده‌ها و اطلاع رسانی مداوم به ایشان در خصوص شرایط و محل نگهداری مفقودین و تبع آن کاهش امکان مفقود شدن افراد فراهم می‌گردد.

در سال ۲۰۱۲، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ وب سایت بازپیوند خانواده (familylinks.icrc.org) را راه‌اندازی کرد. در این وب سایت نحوه‌ی پیوند دوباره اعضای خانواده‌ها توسط نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، نحوه‌ی ارائه درخواست جستجو و راه‌های تماس با نمایندگان مربوطه در کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ و یا جمعیت ملی ارائه شده است. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از ابزار مختلفی برای احیای روابط

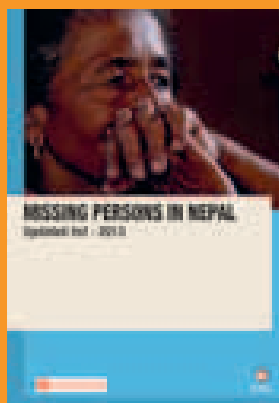
یا حفظ تماس اعضای خانواده‌ها استفاده می‌نماید. تماس‌های تلفنی یا تصویری رایگان سریع‌ترین و مستقیم‌ترین راهکار است. پیغام خانوادگی، نامه‌هایی سرگشاده هستند که امکان تبادل اخبار را در صورت عدم امکان تماس‌های تلفنی برای خانواده‌ها فراهم می‌کنند. در ضمن، امکان پیوست تصاویر و مدارک رسمی به این دسته از نامه‌ها نیز وجود دارد. Salamats پیام‌هایی هستند که امکان ارسال آن‌ها به صورت شفاهی یا تلفنی وجود دارد. در وضعیت‌های اضطراری یا در صورت بروز مشکلات امنیتی، خانواده‌ها می‌توانند از پیام‌های از قبل چاپ‌شده «نگران و منتظر خبر» و «ایمن و سلامت/من زنده هستم» استفاده نمایند. این پیام‌ها، عبارت‌هایی کوتاه هستند که به سادگی تکمیل می‌شوند. این پیغام‌ها را هم می‌توان از طریق وب سایت بازپیوند خانواده و یا حتی رسانه‌های ملی یا محلی منتشر کرد.

انتشار اسامی و تصاویر

در صورتی که روش‌هایی که به آن‌ها اشاره شد، بی‌نتیجه بودند یا بستگان فرد مفقود مشخصات تماسی از او ندارند، می‌توان با انتشار اسامی یا تصاویر افراد مفقود اقدام به جستجو برای پیدا کردن آن‌ها نمود. اغلب کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ اسامی و تصاویر یاد شده را در وب سایت بازپیوند خانواده یا سایر نشریات و حتی به صورت رادیویی منتشر می‌کند. هدف از این امر نه تنها گسترش حوزه جستجو، که یادآوری وظایف مسئولین و گروه‌های مسلح بر اساس حقوق بین‌المللی بشردوستانه جهت تعیین سرنوشت و مکان این دسته از افراد مورد جستجو می‌باشد. همچنین با گذشت زمان، این فهرست‌ها یادبود و نشانی از اهمیت جوامع به رنج و اندوه خانواده‌های مفقودین خواهند بود.

نیپال

درگیری‌های در نیپال بعد از یک دهه در نهایت در سال ۲۰۰۶ به پایان رسید اما همچنان چیزی در حدود ۱۴۰۰ خانواده، عزیزانشان را گم کرده و هیچ اطلاعی از سرنوشت آن‌ها ندارند. از سال ۲۰۰۷، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ و جمعیت هلال احمر نیپال فهرستی از مفقودین را منتشر می‌کنند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ مرتباً این فهرست را به زبان‌های انگلیسی و نیپالی در وب سایت خود بروزرسانی می‌کند. هدف از این کار همدردی عمومی و دیده شدن نیازها و رنجی است که خانواده‌های نیپالی که عزیزانشان را از دست داده‌اند، متحمل می‌شوند. از سویی، یکی دیگر از کاربردهای انتشار این فهرست، درخواست از دولت نیپال و طرفین درگیری برای تعیین سرنوشت و تا حد امکان، تعیین مکان افراد مفقود است. همچنین از این طریق، از شامل شدن تمامی خانواده‌ها در برنامه‌های دولت برای حمایت از قربانیان درگیری اطمینان حاصل می‌شود.

رادیو سوماتی

در کشور سوماتی، دو دهه جنگ و درگیری موجب جدایی اعضای ده‌ها هزار خانواده شده است و هنوز حداقل چیزی در حدود ۱۲ هزار نفر در این کشور مفقود می‌باشند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با تشکیل تیمی با بی‌بی‌سی برای کمک به جستجوی این افراد از طریق پیام‌های رادیویی اقدام نموده است. هلال احمر سوماتی و کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با همراهی یکدیگر اسامی مفقودین را جمع‌آوری می‌کنند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ ماهانه فهرست اسامی مفقودین را در وب سایت بازپیوند خانواده به روز رسانی می‌کند و بی‌بی‌سی، این اسامی را هفته‌ای پنج مرتبه در برنامه مخصوص سوماتی خود پخش می‌کند. در موگادیشو، هاشی به امید شنیدن خبری از بردارانش، که آن‌ها را از زمان آغاز جنگ ندیده است، به این برنامه گوش می‌دهد. وی می‌گوید: "هر روز رادیوam را به گوشم می‌چسبانم (تا شاید خبری بگیرم). اصلاً برای همین است که این رادیو را خریده‌ام."

درک و رسیدگی به نیازهای خانواده‌ها

شبکه میان آن‌ها و مردم یا سازمان‌های حاضر در جامعه می‌پردازد. افراد یا ارگان‌هایی که داوطلب کمک هستند، تنها با گذراندن دوره‌های آموزشی اولیه کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، می‌توانند کمک‌های داوطلبانه خود را آغاز کنند. افرادی از این دست می‌توانند داوطلبین جمعیت‌های ملی صلیب سرخ یا هلال احمر یا حتی بستگان مفقودین باشند.

برنامه‌ی «همراهی» طیفی از فعالیت‌ها، از بحث و به اشتراک گذاشتن تجربیات تا ارائه‌ی اطلاعات دقیق در زمینه‌های حقوقی، اداری و سایر زمینه‌ها را شامل می‌شود. امکان حضور متخصصین در جلسات گروهی با قربانیان برای صحبت در مورد حوزه‌های تخصصی خود از جمله پزشکی قانونی، حقوق، اقتصاد یا روان شناسی وجود دارد. از سویی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با پیشنهاد پشتیبانی مستقیم از طریق ارائه مساعدت‌های اجتماعی اقتصادی، مشاوره در زمینه‌ی نحوه‌ی دریافت مزایا یا اتخاذ تمهیدات و هماهنگی با نهادهای داخلی برای لحاظ نمودن خانواده‌های مفقودین در زمره مستمری‌بگیران، به خانواده‌ها کمک کند. اغلب اوقات این دسته از توافقات نیازهای مربوط به حوزه سلامت را شامل می‌شود. بعنوان نمونه در آذربایجان، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به تأمین مراقبت‌های درمانی رایگان برای خانواده‌های مفقودین در بیمارستانی تحت مدیریت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران اقدام نموده است.

هدف اصلی از این امر، کمک به افراد برای بازسازی زندگی اجتماعی خود و یافتن سلامت روانی است. خانواده‌ها با مشارکت در این برنامه توانایی‌های جدیدی در خود ایجاد می‌نمایند.

از دست دادن یا ناپدید شدن عزیزان همواره برای افراد ویرانگر بوده است، اما واکنشی که افراد در این خصوص دارند، می‌تواند متفاوت باشد. اغلب، پیشینه اجتماعی و فرهنگی تعیین‌کننده نحوه‌ی سازگاری خانواده‌ها با این امر است. پیش از هرگونه اقدام، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نیازهای ویژه خانواده‌ها را ارزیابی کرده، بگونه‌ای که امکان درک مشکلات و انتظارات آن‌ها وجود داشته باشد و نیز منابع و سازوکارهای برخورد خانواده‌ها با ناپدید شدن عزیزانشان، فراهم گردد. از سویی دیگر، این دسته از ارزیابی‌ها نشان‌دهنده‌ی ظرفیت نهادهای دولتی و غیردولتی جهت پاسخگویی به نیازهای مردم است.

پس از ارزیابی، معمولاً کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ یافته‌های خود را مستقیماً در اختیار مسئولین قرار می‌دهد. سپس، حسب شرایط، کمیته به بسیج سایر ارائه‌دهندگان خدمات و صدور گزارشات عمومی جهت افزایش آگاهی اقدام می‌کند. مطابق با یکی از گزارشاتی که اخیراً از کشور لبنان منتشر شده است، نیازهای خانواده‌های هزاران نفری که طی درگیری‌های آن کشور از سال ۱۹۷۵ میلادی مفقود شده‌اند مطرح شده که بر آن اساس، "واکنش هماهنگ برای تحقق نتایج ضروری است."

طی مراحل طراحی، برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با مشارکت دادن انجمن‌های خانواده، جمعیت‌های ملی صلیب سرخ یا هلال احمر و سایر فعالان در این زمینه، و با در نظر گرفتن پیش زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی، اطمینان حاصل می‌کند که قربانیان قادرند نیازهایشان را مطرح کنند.

پشتیبانی دراز مدت

بسیاری از جنبه‌های ناپدید شدن افراد، مستلزم واکنشی گسترده و کلی‌نگرانه است. یکی از طرح‌های جدید کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ که «همراهی» نام دارد، به پرورش سازوکارهای پشتیبانی درازمدت برای خانواده‌های مفقودین از طریق ایجاد

در خلال سال‌های ۱۹۸۶ تا ۲۰۰۶، چیزی در حدود ۷۵ هزار نفر در شمال اوگاندا ربوده شدند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ پیش‌بینی می‌کند که بیش از ۱۰۰۰۰ نفر از این افراد همچنان مفقود هستند. در سال ۲۰۱۲، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نیازهای خانواده‌های این دسته از افراد را ارزیابی نمود و متوجه شد که هنوز هم از فشارهای هیجانی، افت بهره‌وری (ناشی از تعداد زیاد کودکان ربوده شده) و طرد و تحقیر شدن توسط اعضای جامعه که به وجود ارتباط میان آن‌ها و شورشیان مشکوک هستند، رنج می‌برند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با همکاری یکی از سازمان‌های مردم‌نهاد داخلی، پروژه‌ای را در طول چهار ماه، در مناطق پالابک جم و پادیبه وست در کشور اوگاندا برای کمک به بیش از دویست خانوار جهت شناسایی رنج و دشواری‌های آن‌ها، کنار آمدن با بلا تکلیفی و پذیرش اجتماعی، راه اندازی کرد. داوطلبین آموزش دیده‌ی محلی، گروه‌های پشتیبانی را که خانواده‌های قربانیان می‌توانستند اندوه شان را با آن‌ها بازگو کنند و به کمک آن‌ها راه کارهای مقابله‌ای پیش بگیرند، راهنمایی می‌کردند.

Rodrigo Abd/ICRC

نیاز به آگاهی

دوستانه را فراهم می‌نماید که عبارت است از: کمک به خانواده‌ها برای تعیین سرنوشت و مکان عزیزان مفقود خود. لازم به ذکر است که این امر با فرایندهای قضایی که طی آن‌ها به بررسی مسئولیت جزایی پس از تعیین مکان فرد مفقود پرداخته می‌شود، متفاوت است.

باید توجه داشت که خانواده‌ها می‌بایست درباره‌ی کلیه فرآیندهایی که به هر نحوی از آن‌ها متأثر می‌شوند، اطلاع داشته باشند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند درباره اهمیت آگاهی دادن به خانواده‌ها با مقامات صحبت کند و حتی نقش یک پل ارتباطی برای انتقال اطلاعات به طرفین را بازی کند تا جایی که این ارتباط و اطلاع‌رسانی رویکرد محرمانه کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ را خدشه‌دار نکند.

متخصصین پزشکی قانونی می‌توانند نقشی حیاتی در کمک به خانواده‌ها برای یافتن پاسخ پس از بروز بلا یا درگیری ایفا نمایند. این دسته از متخصصین ابزار و تخصص لازم برای ارائه مشاوره به مقامات مسئول جستجو، بازیابی، مدیریت مناسب و شناسایی بقایای انسانی را دارا هستند. البته، تحقیقات در حوزه پزشکی قانونی مستلزم منابع انسانی و مادی است که دسترسی به آن‌ها همیشه مقدور نیست. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند نسبت به ارائه خدمات پزشکی قانونی در وضعیت‌های اضطراری اقدام نموده و از طریق آموزش مستقیم به ایجاد ظرفیت‌های داخلی در درازمدت کمک کند. با دریافت این آموزش، جمعیت‌های ملی می‌توانند به مسئولین در پاسخگویی به خانواده‌های مفقودین کمک کنند.

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ برای اینکه خانواده‌ها تا حد امکان از سرنوشت و مکان احتمالی عزیزانشان آگاهی یابند، از فعالیت‌های مختلفی از جمله موارد زیر پشتیبانی می‌کنند:

- جمع‌آوری اطلاعات مرتبط از طریق تبادلات میان طرفین که بر این اساس، طرفین می‌بایست در زمینه ماهیت اطلاعات مبادله‌شده توافق کرده، و حتی تسهیلگری بی‌طرف انتصاب نمایند.
- ایجاد سازوکارها، نهادها یا فرایندهای ملی برای رسیدگی به مشکلات در هر کشور، مانند (Comisión de Búsqueda de Personas Desaparecidas in Colombia) یا کمیسیون جستجوی افراد مفقود در کلمبیا
- توصیه آن‌که قوانین عدالت انتقالی مانند کمیته حقیقت‌یاب و آشتی، مقرراتی برای تعیین تکلیف سرنوشت و مکان مفقودین در قوانین خود تبیین کنند
- ارائه‌ی بیانیه‌های مستقیم و دوجانبه‌ی شفاهی و کتبی در خصوص پرونده‌های ویژه‌ی مفقودین به مسئولین یا طرفین درگیری
- درخواست از هیئت‌های بین‌المللی یا بایگانی‌های ملی جهت دسترسی به داده‌هایی که بتواند به حل و فصل پرونده‌های مفقودین کمک کند

اصول پایه‌ی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ تصریح می‌دارد که بدون رضایت آگاهانه‌ی افراد دخیل، نباید داده‌های شخصی آن‌ها را برای مقاصد غیر از اهداف مد نظر اولیه مورد استفاده، افشا یا انتقال قرار داد. این امر امکان ایجاد یک رویکرد کاملاً بشر

رسیدگی به نیازهای قانونی و اداری

قانون الگو

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ قانونی الگو برای کمک به کشورها در اتخاذ سیاست‌های ملی هماهنگ جهت رسیدگی به مشکل مفقودین در درگیری مسلحانه، خشونت‌های داخلی و سایر شرایط و پیشگیری از ناپدید شدن افراد و کمک به خانواده‌های قربانیان پیشنهاد کرده است.

به‌عنوان نمونه، این قانون الگو امکاناتی را برای خانواده‌ها فراهم می‌کند تا مفقود شدن عزیزان خود را به مسئولین اطلاع داده و بدون الزام به مرده اعلام کردن آن‌ها امکان دسترسی به مزایای اجتماعی و مالی را داشته باشند. از سویی این قانون به مفقودین وضعیت قانونی مشخصی می‌بخشد که منعکس‌کننده سرنوشت نامشخص آن‌ها، تا زمان مشخص شدن سرنوشت یا بازگشت‌شان به خانه است. این قانون نمایندگان ویژه‌ای را برای دفاع از منافع مفقودین و در نظر داشتن نیازهای اساسی بستگان ایشان مقرر می‌نماید. به‌علاوه، مسئولین ملزم خواهند بود در صورت اطمینان از فوت شخص مفقود، جستجویی مناسب برای یافتن و بازگرداندن جسد و تمامی وسایل شخصی او به خانواده‌اش انجام دهند. در صورتی که بازگرداندن بقایا به هر علت امکان پذیر نباشد، مسئولین می‌بایست از دفن مقتضی جسد با رعایت کرامت انسانی قربانی و خانواده‌ی وی اطمینان حاصل کنند.

با تصویب حقوق بین‌المللی بشردوستانه و قوانین حقوق بشر در اغلب کشورها، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با همکاری متخصصین محلی مطالعات گسترده‌ای در زمینه سازگاری قانونی این قوانین انجام می‌دهد. این مطالعات می‌تواند منجر به ارائه تغییراتی در قوانین داخلی موجود، به ویژه در رابطه با مفقودین و حقوق خانواده‌های آن‌ها شود تا انطباق قوانین بین‌المللی در این زمینه در همه جا رعایت شود.

خلأهای قانونی

در صورت نیاز، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از طریق بررسی قوانین و مقررات داخلی و متعاقباً مقایسه آن‌ها با تجربیات گزارش شده در سطح ملی نسبت به «واکاوی خلأهای قانونی» اقدام می‌کند.

برای مثال، در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۱ در قرقیزستان، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، مقررات قانونی موجود برای حمایت از خانواده‌های مفقودین را بررسی کرد. سپس، با پرسش از این خانواده‌ها از آگاهی آن‌ها بر حقوق و مزایای موجود اطمینان حاصل نمود. بعد از جمع‌آوری و مقایسه پاسخ‌ها، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ می‌توانست خلأها و ناهماهنگی‌های موجود را شناسایی کرده و درباره آن‌ها با مقامات صحبت کند.

از سویی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ انجمن‌های تخصصی منطقه‌ای و بین‌المللی را به اتخاذ مقررات قانونی که به نفع مفقودین و خانواده‌های آن‌ها است، ترغیب می‌کند. یکی از موفقیت‌های قابل‌توجه در این زمینه، اتخاذ قانون الگوی مربوط به مفقودین توسط مجمع بین‌المجالس اعضای سازمان کشورهای مستقل مشترک المنافع در سال ۲۰۰۸ بوده است.

در نهایت، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به‌عنوان بخشی از تلاش‌های خود برای کمک به خانواده‌های مفقودین، جلسات اطلاع‌رسانی حقوقی و اداری برای ملاقات خانواده‌ها با وکلای و بحث درباره مشکلاتشان برگزار می‌کند. در صورت نیاز هم، کارکنان کمیته بین‌المللی صلیب سرخ می‌توانند به خانواده‌ها در زمینه رویه‌های پیچیده‌ی اداری کمک کنند.

مطالعه‌ی سازگارپذیری قانونی

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ بر اساس شیوه‌ی عملی و تحقیقات صورت‌گرفته‌ی خود در صربستان و مونته‌نگرو در سال ۲۰۰۳، مطالعه‌ای را در زمینه‌ی خانواده‌های مفقودین در ساحل عاج و تاجیکستان انجام داد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، چارچوب قانونی و شیوه‌ی عملی موجود را با هنجارهای قانونی بین‌المللی مقایسه و نیازهای خانواده‌ها از بابت دریافت مشاوره در خصوص مواردی از قبیل حقوق اموال یا قانون خانواده را ارزیابی نمود. این مطالعه در سال ۲۰۱۳ تکمیل شد و بر این اساس، توصیه‌هایی به مسئولین در ارتباط با سازگارسازی قوانین ساحل عاج و تاجیکستان با استانداردهای بین‌المللی ارائه گردید.

رسیدگی به نیازهای اقتصادی

ضروری جهت ارائه این دسته از کمک‌های ناپایدار، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به بسیج مسئولین برای لحاظ کردن خانواده‌های مربوطه در طرح‌های شبکه‌ای ایمنی یا درخواست از اعتباردهندگان خرد برای واگذاری وام‌های با سود پایین به این دسته از اشخاص اقدام می‌نماید. در صورت ناتوانی خانواده‌ها به لحاظ روان‌شناختی یا پزشکی برای مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، مراکز خدمات درمانی می‌بایست نیازهای مزبور را تأمین کنند. البته، تجربه کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از سویی نشان می‌دهد که تلاش فعالانه می‌تواند برای وضعیت روان‌شناختی و اجتماعی خانواده‌های مفقودین مفید واقع شود.

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، برای ارتقا امنیت اقتصادی خانواده‌ها اقداماتی را پیشنهاد می‌کند. اقداماتی که برای هر خانواده صورت می‌گیرد بسته به عواملی مثل ترکیب خانواده، وضعیت اقتصادی و مدت زمان سپری‌شده از هنگام مفقود شدن بستگان متفاوت است. تمامی افراد از توانایی مشابه برای تأمین معاش برخوردار نیستند. گاهی این افراد والدین سالخورده‌ای اند که نیازمند مراقبت پسرشان هستند یا همسر جوانی که برای بزرگ کردن فرزندانش، به کمک همسر مفقود خود نیاز دارد.

طرح‌های کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در زمینه مساعدت‌های اقتصادی شامل کمک‌های موردی نقدی و غیر نقدی، مساعدت‌های هدف‌مند (به‌عنوان نمونه از طریق تعمیرات منزل) و برنامه‌های اعطای وام است که طی آن‌ها برای طرح‌های خاص پول پرداخت می‌شود. طرح‌هایی در حوزه اقتصاد خرد یکی از راهکارهای دیگر است که این مزیت را برای افراد فراهم می‌آورد تا خود فعالیت اقتصادی‌شان را انتخاب کنند و احساس مالکیت بیشتری داشته و برای پایداری و سوددهی بیشتر فعالیت مورد نظرشان، تلاش کنند. از سویی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به تشویق سازمان‌های محلی دولتی و غیر دولتی برای افزایش خودکفایی از طریق فعالیت‌های درآمدزا از قبیل تجارت، صنایع، کشاورزی یا دامپروری می‌پردازد.

در صورت عدم توانایی خانواده‌ها برای ادامه معاش خود با انجام فعالیت‌های کارآفرینی، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند نسبت به اعطای وجه نقد به ایشان برای تأمین اقلام حیاتی از قبیل پوشاک زمستانی و دارو اقدام کند. با این وجود، این فرایند یک راهکار پایدار درآمدزا نبوده و صرفاً برای کمک موقت به خانواده‌هایی که دچار پریشانی شدید احساسی شده‌اند یا سالخورده‌گان یا افراد از کارافتاده کارایی دارد. در موارد

برنامه‌ی پشتیبانی اجتماعی- اقتصادی در جنوب قرقیزستان

در جنوب قرقیزستان، در ماه ژوئن سال ۲۰۱۰، درگیری‌های خشونت بار بسیاری از خانوارها را از کسب درآمد، اغلب به علت مفقود شدن نان آور خانواده، باز داشت.

علاوه بر مساعدت‌های مستقیم مانند توزیع هیزم، کفش و پوشاک زمستانی، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با انجام فعالیت‌های ابتکاری در حوزه اقتصاد خرد برای کمک به افراد غیرنظامی و خانواده‌های مفقودین برای بازیابی معاش ایشان اقدام کرد. کمک‌های نقدی به افراد امکان انتخاب و خرید محصولات خود از مغازه‌داران آشنا در بازارهای محلی را داد. از سویی اشخاص ذینفع نیز دوره آموزشی دوزوزه‌ای، در زمینه مهارت‌های پایهی کسب‌وکار گذراندند.

بزرگداشت، آگاهی و اتحادیه‌ها

مفقودین و افزایش توجه به وضعیت خانواده‌های ایشان گرامی می‌دارد. نمایندگان کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در سرتاسر جهان در این روز به ارائه سخنرانی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، ارائه نشریات، کلیپ‌های ویدئویی و اعلام خبر برنامه‌های مربوطه در بخش اخبار تلویزیون می‌پردازند.

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با حفظ بی‌طرفی گاهی با شبکه‌های حمایت از خانواده‌ها و اتحادیه‌های بزرگتری که به خانواده‌های مفقودین کمک می‌کنند، مشارکت می‌کند. این دسته از گروه‌ها کارکردهای مهمی داشته و برنامه‌هایی را برای ارائه پشتیبانی مشترک و کمک به افراد در تحقق نیازهای اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی خود اجرا می‌نمایند.

از جمله فعالیت‌های مهم این گروه‌ها می‌توان به آگاهی بخشی، تاکید بر اهمیت نقش این خانواده‌ها نه فقط به عنوان قربانی، بلکه در نقش کنشگران و همینطور حصول اطمینان از عدم سهل انگاری مقامات و مسئولین در خصوص وظایف قانونی شان در قبال مفقودین و خانواده‌های آن‌ها اشاره کرد.

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ همواره در پرورش آگاهی عمومی فعالیت می‌کند. به عنوان نمونه در اوگاندا، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با همکاری جوامع محلی به خانواده‌ها کمک کرده است تا مراسمی به یادبود مفقودین برگزار کنند. در سال ۲۰۱۳ در گواتمالا، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نمایشگاه عکسی برای عموم برگزار نمود. هر ساله در ۳۰ آگوست نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر با همراهی اتحادیه‌های خانواده‌ها و سازمان‌های محلی روز بین‌المللی مفقودین را برای احترام به یاد

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از اتحادیه‌های خانواده‌های مفقودین در پرو نیز پشتیبانی می‌کند. در آن کشور بیش از ۱۵ هزار نفر طی دوران خشونت‌آمیزی که کشور را در خلال سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰ میلادی در بر گرفته بود، مفقود شده‌اند.

فلیپ فلورس یکی از افرادی بود که ناپدید شد. وی در سال ۱۹۸۴ برای پیاده‌روی از خانه خارج و توسط یکی از گروه‌های شورشی ربوده شد. همسر وی لیدیا از آن زمان به بعد در جستجوی او بوده است. پس از این اتفاق، لیدیا زادگاه خود "آیاکوچو" را رها کرد و با پنج فرزند کوچک خود برای جستجوی زندان‌ها به لیما رفت. لیدیا با افراد زیادی که در موقعیت مشابه او بودند ملاقات کرد و از بسیاری از آن‌ها شنید که دره‌ها و محل‌های دیگری پر از جسد افراد هستند.

یک شب، شوهرش به خوابش آمد و به او گفت که کجا به دنبالش بگردد. روز بعد لیدیا به حومه شهر رفت و با منظره‌ای وحشتناک روبرو شد. سگ‌ها مشغول تغذیه از باقیمانده اجساد انسان‌ها بودند. او شلوار شوهرش را شناخت و جمجمه‌ای را پیدا کرد که معتقد بود متعلق به شوهرش است، هرچند که هرگز تأییدی در این زمینه دریافت نکرد. لیدیا فلورس بعد از این اتفاق نام شوهرش را بر روی یک «روسی امید» سوزن‌دوزی کرد، طرحی برای گردهم آوردن مادران، همسران و دختران مفقودین در سرتاسر کشور. پس از پایان طرح در سال ۲۰۱۰، این روسری تقریباً یک کیلومتر درازا داشت.

کمک به افراد برای رویارویی

فعالیت‌های داوطلبین

گروه‌های حمایتی یا حتی بازدیدهای خانگی تحت هدایت داوطلبین محلی آموزش دیده و ماهر می‌تواند محیطی راحت را برای خانواده‌ها جهت بحث در زمینه مشکلات ایشان فراهم نماید. گروه‌های حمایتی و بازدیدهای یادشده به خانواده‌ها برای خلاصی‌شان از انزوای احساسی و دیدار با افرادی با تجربیات مشابه کمک می‌کند. از سویی خانواده‌ها می‌توانند اطلاعات

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از طرق مختلف به نیازهای روان‌شناختی و روان-اجتماعی خانواده‌های مفقودین پاسخ می‌دهد و به افراد در سازگاری و یادگیری مهارت کنار آمدن با فقدان خود در زندگی کمک می‌کند. به طور کلی، رویکرد کمیته بین‌المللی صلیب سرخ بر پیوند میان واکنش‌های روان‌شناختی (از قبیل هیجانات و رفتار) و تجربه‌ی اجتماعی (روابط انسانی یا ادغام در جامعه) تاکید دارد.

علیرغم آن که پشتیبانی روان‌شناختی و روان‌اجتماعی می‌تواند به سازگاری بسیاری از خانواده‌ها کمک کند، اما ممکن است برخی از خانواده‌ها به کمک متخصصین روان‌درمانی نیاز داشته باشند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به آموزش داوطلبین جامعه برای شناسایی نهادهای خدمات رسانی داخلی، اطلاع‌رسانی در خصوص آن‌ها و حصول اطمینان از امکان دریافت این خدمات توسط خانواده‌ها مبادرت می‌نماید.

عملی خود را به اشتراک گذاشته و با هم مشورت کنند و راه‌هایی برای طرح نیازهای خود و ایده‌های جمعی برای مراسمات یادبود بیابند. جوامع محلی شبکه‌ای از افراد را برای همراهی با خانواده‌ها و گوش فرا دادن بی‌طرفانه و عاری از قضاوت به روایت‌های ایشان تأمین می‌کنند. فعالیت‌های حرفه‌ای، تفریحی و هنری این فرصت را به خانواده‌ها می‌دهد تا نسبت به سرمایه‌گذاری در سایر حوزه‌های زندگی اجتماعی خود نیز اقدام کنند. آن‌ها می‌توانند پیوندهای اجتماعی را تقویت و عزت نفس خود را بازسازی نموده و از این طریق به کاهش تنش‌های پس از درگیری و احیای گسترده‌تر جامعه محلی کمک کنند.

پیشگیری از مفقود شدن افراد

زیرساخت‌های ارتباطی تماس افراد با بستگان خود قطع شود. اغلب اوقات مسئولین محلی به‌قدری تحت تأثیر این بلایا قرار می‌گیرند که کمتر در مورد حصول اطمینان مدیریت مناسب و شناسایی بقایای انسانی تلاشی از خود صورت می‌دهند. نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر دارای پرسنل آموزش‌دیده و متخصصی است که می‌توانند در ارائه‌ی مشاوره به مسئولین، آژانس‌های بشردوستانه و عموم مردم و پشتیبانی از ایشان برای پیشگیری از جدایی، بازپیوند خانوادگی و مدیریت مطلوب بقایای انسانی و به تبع آن، به حداقل رساندن تأثیرات ناشی از فجایع مفید واقع شوند.

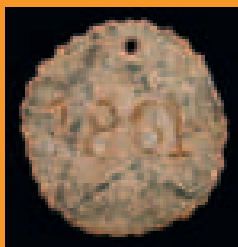
کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ متعهد به پیشگیری از مفقود شدن افراد بوده و در این راستا فعالیت‌های مختلفی صورت می‌دهد.

- قانون‌گذاری: کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، طبق قوانین ملی یا بین‌المللی، وظیفه مسئولین دولتی برای پیشگیری از مفقود شدن افراد و محافظت از قربانیان را گوشزد می‌نماید. در سال ۲۰۰۶، اتحادیه‌ی بین‌المللی مجالس قانون‌گذاری کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در زمینه‌ی مفقودین را در نشریه‌ی خود به نام مفقودین: راهنمای نمایندگان پارلمانی لحاظ نمود. از سویی، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ امضا و تصویب کنوانسیون بین‌المللی سازمان ملل متحد در زمینه‌ی محافظت تمامی اشخاص از ناپدید شدن اجباری را ترویج داده و ترغیب می‌کند.

- دفتر اطلاع‌رسانی ملی: در زمان درگیری مسلحانه، حقوق بین‌المللی بشردوستانه کشورها را ملزم به راه‌اندازی دفتر اطلاع‌رسانی ملی مربوط به اسرای جنگی می‌نماید. کشورها باید مشخصات دقیق مربوط به اسرا شامل نام، تاریخ تولد و مشخصات تماس را برای خانواده‌های ایشان تهیه کنند. از سویی این دفاتر اطلاعات مربوط به موارد نقل و انتقال، آزادی، فرار و پذیرش در بیمارستان را نیز می‌بایست اعلام نمایند، به‌گونه‌ای که بستگان اسرا در اسرع وقت از این موارد آگاهی یابند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ بر اساس مسئولیت درازمدت خود در قبال آژانس بین‌المللی جستجو، به‌عنوان یک نهاد واسطه و بی‌طرف در زمینه‌ی گردش اطلاعات عمل می‌نماید.

- پلاک‌های شناسایی: تمامی پرسنل نیروهای مسلح می‌بایست ملزم به استفاده از پلاک‌های شناسایی برای جلوگیری از مفقود شدن طی نبرد گردند. این پلاک‌ها می‌توانند به تعیین سرنوشت افراد اسیر، زخمی یا کشته شده در درگیری کمک کنند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به ترویج و پشتیبانی از استفاده‌ی مناسب از اقلام هویتی توسط پرسنل نیروهای مسلح، گروه‌های مسلح سازمان‌یافته و نیروهای عملیات حافظ صلح سازمان ملل متحد اقدام می‌کند.

- آمادگی در برابر بلایا: بلایای طبیعی و ناشی از اقدامات بشری از قبیل زلزله، سیل و قحطی اغلب اوقات موجب آوارگی مردم می‌شود. در این شرایط ممکن است با از بین رفتن

این پلاک هویتی به جی. دبلیو. لی، از پیاده‌نظام سوم لوئیزیانا تعلق دارد. این پلاک از یک گلوله سربی مخصوص تفنگ‌های قتیله‌ای کالبر ۶۹/۰ ساخته شده و در پشت آن تاریخ ۱۸۶۱ درج شده است. سرباز لی پلاک خود را طی نبرد پی بریج در آرکانزاس، که در سال ۱۸۶۲ در همانجا دستگیر شد، گم کرد (او سال بعد کشته شد). طی جنگ داخلی آمریکا، هیچیک از طرفین از پلاک هویتی استفاده نکردند و سربازان اغلب خود از گلوله‌های تفنگ یا سایر اشیاء برای این منظور استفاده می‌کردند یا پلاکی را خریداری می‌کردند تا امکان تشخیص هویت آن‌ها در صورت مرگ در میدان نبرد فراهم شود. برخی اوقات سربازان اسامی خود را روی کاغذ نوشته و داخل پیراهن یا کت خود قرار می‌دادند.

محافظت از حقوق افراد در معرض خطر ناپدید شدن

• بازدید از افراد محروم از آزادی: کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ به‌عنوان یک میانجی بی‌طرف که صرفاً بر اساس اصول بشردوستانه عمل می‌کند، تلاش می‌کند با تمامی افرادی که از آزادی محروم هستند، دیدار کند. نمایندگان کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از محل‌های نگهداری اسرا بازدید نموده و برای اطلاع از رعایت امنیت و سلامت جسمی ایشان به‌صورت خصوصی با آن‌ها دیدار می‌کنند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از طریق ثبت اسامی و دیدار مکرر با افراد از امکان نظارت بر افراد محبوس، آزادشده، منتقل‌شده یا جایجاشده و به تبع آن کمک به پیشگیری از مفقود شدن افراد برخوردار است. ضمناً کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از مسئولین می‌خواهد مراتب بازداشت یا انتقال فرد را به خانواده وی اطلاع دهند و مستقیماً نسبت به ارائه خدمات به اسرا برای کمک به ایشان جهت بازپیوند آن‌ها با خانواده و تماس با بستگانشان اقدام می‌کند. در صورت فوت شخص طی دوران حبس، مسئولین می‌بایست خبر فوت وی را اعلام و ماترک وی را به خانواده‌اش بازگردانند. در صورت عدم امکان این امر، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ می‌تواند مسئولیت این امر را برعهده گیرد.

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در راستای محافظت از حقوق افراد تحت تأثیر درگیری، بخصوص آن دسته از کسانی که در معرض خطر مفقود شدن قرار دارند، اقدامات زیر را انجام می‌دهد:

• محافظت از جمعیت‌ها: طی نبردهای مسلحانه و سایر شرایط خشونت‌آمیز، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با طرفین درگیر برای حصول اطمینان از دسترسی به افراد تحت تأثیر مذاکره می‌کند. تیم‌های کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نیازهای این دسته از جوامع را ارزیابی و اطلاعات مربوط به هرگونه رخدادی را که بتواند موجب عدم آمارگیری از ایشان شود، جمع‌آوری می‌کند. سپس بر اساس یافته‌های خود اظهاریه‌های محرمانه‌ای به طرفین درگیر ارائه نموده و در مورد اقدامات مناسبی که مسئولین و مقامات می‌بایست برای کمک به وضعیت و پاسخگویی به نیازهای قربانیان انجام دهند، صحبت می‌کند.

کنی، استخوان‌هایش را بچینی و بعد از اینکه دفنشان کردی، بتوانی روی زمین دست بکشی و برایش دعایی بخوانی."

در سرتاسر جهان، چه در کامبوج، گرجستان و یا سریلانکا، بستگان مفقودین حسی مشابه در زمینه‌ی نیاز به یافتن یک نتیجه‌ی نهایی، ولو تنها تکه‌ای از خاک یک گورستان دارند. از نظر بسیاری، عوامل اقتصادی، اداری، روان‌شناختی یا روان‌اجتماعی از بازسازی زندگی این دسته از افراد جلوگیری می‌نماید.

پاسخگویی مناسب به این نیازها مستلزم تعهد مداوم و پایدار از سوی جوامع و فعالان محلی و مسئولین امر است. خانواده‌ها زمانی احساس راحتی خواهند کرد که سایر افراد جوامع‌شان از سختی و فقدان که حس می‌کنند آگاه باشند.

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نیازهای خانواده‌ها را شناسایی کرده و از طریق فعالیت‌های مختلف و پشتیبانی و بسیج سایر نهادها و در رأس آن‌ها مسئولین کشوری، پاسخی جامع برای کمک به این خانواده‌ها ارائه می‌کند. این کمیته، از مشارکت مستقیم و تنگاتنگ اتحادیه‌های خانواده‌ها، جمعیت ملی صلیب سرخ یا هلال احمر و سایر فعالان با خانواده‌های مفقودین اطمینان حاصل می‌کند. از سویی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ پیوسته در تلاش برای افزایش آگاهی است، زیرا هرچه آگاهی بالاتر باشد، تعداد افراد ناپدید و گورهای بی‌هویت و خانواده‌های آسیب‌دیده از این معضل کمتر خواهد بود.

Olav Saltbones/Norwegian Red Cross

نتیجه‌گیری

هشام مطر، نویسنده آمریکایی-لیبایی در مقاله‌ای که در سال ۲۰۱۳ در مجله نیویورکر منتشر کرده است، درباره پدرش اینگونه می‌نویسد: "من به خاتمه بخش بودن مراسم تدفین غبطه می‌خورم." پدر هشام، در دوران حکومت معمر قذافی در سال ۱۹۹۰ مفقود شده و سرنوشتش هنوز هم در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. او می‌نویسد: "وقتی می‌شنوم در عراق، آرژانتین یا حتی در خود لیبی کسی استخوان‌های عزیز مفقودشده‌اش را در قعر یک گور دسته جمعی پیدا کرده است، به حس یقین و اطمینان او غبطه می‌خورم. به اینکه بتوانی دستان را به دور استخوان‌هایش حلقه

رسالت

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC) یک سازمان بی‌طرف و مستقل است که رسالت صرفاً بشردوستانه‌ی آن، محافظت از جان و کرامت قربانیان درگیری‌های مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز و مساعدت به آن‌ها است. از سویی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در راستای پیشگیری از درد و رنج افراد از طریق اشاعه و تقویت حقوق و اصول جهانی بشردوستانه تلاش می‌نماید. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در سال ۱۸۶۳ میلادی بر مبنای کنوانسیون‌های ژنو و نهضت صلیب سرخ و هلال احمر تأسیس شده‌است. این کمیته نسبت به هدایت و هماهنگی فعالیت‌های بین‌المللی نهضت مزبور طی درگیری‌های مسلحانه و سایر شرایط خشونت‌آمیز مبادرت می‌ورزد.

